

היום נלמד בעזרת ה':

עירובין דף צו

למדנו בדף הקודם שהמוצא תפילין בשדה בשבת, לובשם ומכניסם לעיר. לדעת רבי מאיר זוג אחד כל פעם, ולדעת רבן גמליאל שני זוגות. הגמרא ממשיכה לבאר את המחלוקת:

ואיבעית אימא: לכו"ע שבת זמן תפילין, ולא צריך כוונה לשם מצוה בשביל לצאת ידי חובה. והמחלוקת היא: האם צריך כוונה למצוה בשביל לעבור על 'בל תוסיף' - וממילא הלוש שני זוגות בשביל להצילם אינו עובר על בל תוסיף (אף שמקיים באחד מהם מצוה). או אין צריך כוונה למצוה בשביל לעבור על 'בל תוסיף' - וכיון שלצאת ידי חובה לא צריך כוונה, ממילא הלוש שני זוגות תפילין עובר על בל תוסיף.

ואיבעית אימא: לכולי עלמא לא צריך כוונה למצוה בשביל קיום המצוה, וגם לא צריך כוונה למצוה בשביל לעבור על בל תוסיף. אלא ששבת לאו זמן תפילין, והמחלוקת היא: האם בשביל לעבור על 'בל תוסיף' שלא בזמנו, צריך כוונה. או שאפילו שלא בזמנו אין צריך כוונה, וממילא הוא מקיים מצוה ותוספת שלא בזמנה ועובר על בל תוסיף.

הגמרא דוחה פירוש זה. מכיון שאם כן לדעת רבי מאיר אפילו זוג אחד יהיה אסור ללבוש, שהרי לובשו שלא בזמנו ועובר על בל תוסיף גם בלי כוונה.

הישן בסוכה שלא בזמנו: בחו"ל ממשיכים לשבת בסוכה ביום השמיני של סוכות. מכיון שבזמן קידוש המועדים על פי הלבנה, לא ידעו האם החודש הקודם היה חסר או מלא, (ולכן גם נהגו בכל יו"ט שני ימים טובים של גלויות והיום השני מספק). משום כך היום השמיני של סוכות הוא ספק שביעי, וממשיכים לשבת בסוכה, ומתכוונים שאם היום אינו סוכות לא מתכוונים לשם מצוה.

דתניא: נאמר במצות תפילין "ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה". לדעת ר' יוסי הגלילי הפסוק מדבר על מצות תפילין ודורשים 'ימים' ולא לילות, 'מימים' ולא כל הימים - שאינה נהוגת בלילות ובימים טובים ושבתות. לדעת רבי עקיבא הפסוק מדבר על מצות קרבן פסח (המדוברת בפרשה שם), 'ומימים ימימה' הכוונה לעשות פסח משנה לשנה.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

הפסח והמילה מצות עשה: במשנה בכריתות מובא שחייבים קרבן חטאת רק על עבירה בשוגג של א. מצות לא-תעשה. ב. שעונשה כרת במזיד. אבל מי שלא עשה פסח או ברית מילה בשוגג - אפילו שחייב כרת במזיד, בשוגג אין על כך קרבן מכיון שהם מצוות עשה.

כל מקום שנאמר השמר: הלשון המובא בתורה 'השמר' / 'פן' / 'אל' - בא להזהיר על המצוה ב'לא תעשה'. אם הפסוק "**וְשָׁמַרְתָּ אֶת הַחֻקָּה הַזֹּאת**" מדבר על קרבן פסח, הרי שזו מצות לא תעשה, ואם כן צריך להיות בה חטאת בשוגג.

והיה לך לאות: התפילין הן אות וסימן שאנו מקיימים את ברית המצוות ביננו לקב"ה (בעבר היו הולכים עם תפילין כל היום), אבל שמירת שבת עצמה 'אות היא ביני וביניכם' ואין צורך להניח בה תפילין.

נמצא שלדעת רבי עקיבא לילה זמן תפילין (כי הפסוק 'ושמרת את החוקה' מדבר על פסח ולא על תפילין), אבל שבת לאו זמן תפילין (מהפסוק 'והיה לך לאות'). להלן תציע הגמרא תנא נוסף שסובר כן.

מיכל בת 'כושי': מיכל בת 'כושי' (הוא שאול המכונה 'כוש בן ימיני') היתה מניחה תפילין, ואשתו של יונה הנביא היתה עולה לרגל ומביאה קרבן 'עולת ראייה', ולא מיחו בהן חכמים. כידוע נשים פטורות ממצות עשה שהזמן גרמא (= התלויות בזמן). לכאורה לא מיחו במיכל מכיון שמצות תפילין נוהגת גם בלילה ובשבת, ואינה מצות עשה שהזמן גרמא.

נשים סומכות רשות: גם במצוות עשה שהזמן גרמא מותר לנשים לקיימן אך אינן חייבות. דבר זה יסביר את העובדה שחכמים לא מיחו באשתו של יונה לעלות לרגל שהיא מצוות עשה שהזמן גרמא לכו"ע.

המוצא תפילין חדשות וישנות: נחלקו הדעות האם מותר להכניס גם תפילין חדשות, שאין להם עדיין רצועה של תפילין. או רק ישנות עם רצועות וקשר של תפילין, מכיון שיש לחשוש שהחדשות הם קמיעות בצורת תפילין שאין בהן קדושה.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

אין מעכבין את התינוקות: לא מונעים מהתינוקות לתקוע בשופר בראש-השנה, מכיון שאדרבה צריך לחנך אותם למצוות. המשנה לא מתירה גם לנשים לתקוע, אפילו שתקיעת שופר אסורה רק מדרבנן, מכיון שנראה הדבר כמוסיפות על המצוות שלא נצטוו בהן. סתם משנה היא אליבא דרבי מאיר, נמצא שרבי מאיר לא סובר כרבי יוסי המתיר לאישה לקיים מצוות עשה שלא הזמן גרמא.

סתם סיפרא: הברייתא של ספר ויקרא מכונה 'ספרא' (או 'תורת כהנים'). דינים המובאים בה בסתם הם אליבא דרבי יהודה. נמצא שגם רבי יהודה לא סובר כרבי יוסי. מכאן שרבי יהודה ורבי יוסי בברייתא, המתירים לאישה ללבוש תפילין בשביל להכניסם לעיר - סוברים ששבת זמן תפילין, ולכן זו מצות עשה שלא הזמן גרמא ונשים חייבות בה.

א"ר אלעזר: המוצא בשוק לשונות של צמר סרוק וצבוע בצבע תכלת, פסולות לציצית, שמא הם לא נצבעו לשם מצוות ציצית אלא בשביל לעשות מהם סתם בגד. ואם מצא חוטים של צמר סרוק וצבוע בצבע תכלת, כשרים לציצית. למסקנת הגמרא מדובר שמצא חוטים שזורים וחתוכים, שניכר שנעשו לשם מצוות ציצית, לפי שאין דרך לטרוח כך בשביל סתם בגד.

רבא מקשה: והרי לעיל אמרנו שהמוצא תפילין 'חדשות' (= שאין להם קשר כמו שעושים לתפילין) פטור מלהכניסן לפי שיתכן שזה רק קמיע. ויש להקשות - וכי אדם טורח לעשות קמיע כמו תפילין? ומכך שבכל זאת אנו חוששים שמא זה קמיע מוכח שאדם כן טורח בכך, וא"כ אף המוצא חוטים שזורים וחתוכים ניתן לומר שאדם טרח ועשאו לסתם בגד ולא לשם מצוות ציצית.

אלא אמר רבא: הנידון האם אדם טורח בדבר שאינו מצווה הוא מחלוקת תנאים, וכפי שלמדנו בברייתא - שנחלקו רבי מאיר ורבי יהודה מה הדין במוצא תפילין 'חדשות', וטעם מחלוקתם הוא האם אדם טורח בקמיע לעשותו כתפילין או לא.